

Traditie (2) ó tegenwoordigheid Gods via de continuïteit der geschiedenis

Waar en wanneer is de Heer onder mensen tegenwoordig? Het onder ons meest geliefde antwoord op deze vraag wordt gegeven met een verwijzing naar Mat. 18:20: "Waar twee of drie vergaderd zijn in mijn naam, daar ben Ik in hun midden". Wanneer dit echter het enige antwoord is, wordt de aanwezigheid van Christus een heel momentane en "toevallige" gebeurtenis. Het is maar net waar en wanneer twee of drie gelovigen elkaar ontmoeten! Nu eens hier en dan weer daar! Christus' aanwezigheid heeft dan iets van een blikseminslag uit de hemel. Zij heeft de kortstondigheid van een flits en de plaatselijkheid van zijn inslag.

De gemeente wordt echter niet alleen opgeladen met Christus' aanwezigheid door een momentane flits, verticaal van de hemel. De gemeente is ook aangesloten op stroomdraden die in het horizontale vlak van de geschiedenis lopen. Ze wordt ook via de continuïteit der geschiedenis gevoed met Christus' presentie en op spanning gehouden. Dit horizontale spanningscircuit is dat van de traditie. De Heer is óók via de traditie in zijn gemeente tegenwoordig.

Bijbels voorbeeld van traditionele aanwezigheid

De aanwezigheid van Christus in de avondmaal vierende gemeente loopt óók via de traditie. Paulus schrijft: "Zelf heb ik bij overlevering van de Here ontvangen, wat ik u weder overgegeven heb, dat de Here Jezus in de nacht waarin Hij werd overgeleverd een brood namí \emptyset etc. (1 Kor. 11:23-24). Viermaal is in deze ene zin sprake van "overlevering", "overgeven", "ontvangen". Evenzovele malen is sprake van "traditie". Want overlevering is traditie. In bovenstaande passage wordt een ketting geklonken waarvan de schakels de avondmaalvierders verbinden met Jezus Christus. De eerste schakel wordt gevormd door Jezus die zichzelf op Golgotha in handen der mensen gaf zoals Hij het avondmaalsbrood in de handen van zijn discipelen gaf. De tweede schakel wordt gevormd door de apostel Paulus, die Jezus' zelfovergave in handen der mensen in eigen handen ontvangen heeft en nu doorgeeft in de handen van de gelovigen te Korinte. En iedere avondmaal vierende gemeente waarin deze woorden gelezen worden is een volgende schakel in deze ketting. Zo zijn we aan het avondmaal verbonden met Christus in zijn verlossende, zelfovergave aan het kruis. Niet alleen door zijn actuele presentie in de gemeenschap der gelovigen ("Waar twee of drie in mijn naamí \emptyset). Maar ook door de geklonken schakels van een traditie, door de eeuwen heen. De verlossende aanwezigheid van Christus deelt zichzelf als de elektrische stroom via deze geklonken schakels aan de gemeente anno 1986 mee.

Uit de kerkgeschiedenis

Christenen hebben steeds belang gehecht aan een historische lijn die hen verbindt met Christus en zijn discipelen. Deze gehechtheid wortelt in een diep besef van het karakter van de gemeente des Heren. De gemeente is geen verzameling plaatselijke verenigingen van mensen die besloten hebben om Jezus te volgen, en waarvan sommige het er goed en anderen het er minder goed afbrengen. In dat geval zou elke gemeente op elke plaats en in elke tijd op zichzelf staan. De gemeente is echter een alle tijden en alle plaatsen der aarde omspannende eenheid. Want de gemeente rust in de gehele aarde en de gehele geschiedenis omspannende macht van Christus. "Mij is gegeven alle macht in hemel en op aarde... Ik ben met u tot aan de voleinding der wereld" (Mat. 28:19-20). Omdat Christus Heer is van alle plaatsen en alle tijden, is ook zijn gemeente van alle tijden en alle plaatsen. Daarom zijn tradities en historische verbindingen in de gemeente van wezenlijk belang; ze getuigen van de macht van Christus in de geschiedenis.

Christelijke geloofsgemeenschappen, hebben hun identiteit mede gezocht in een historische lijn die hen door de eeuwen heen verbindt met de eerste gemeente, de apostelen en Christus. Het voorbeeld van de zgn. "apostolische successie" is voldoende bekend. In de katholiserende kerken (de rooms-katholieke, de oudkatholieke en de anglicaanse kerk) ontvangen de bisschoppen hun ambtswijding via een door de eeuwen heen ononderbroken keten van wijdingen die terug gaat op Christus en de apostelen.

Minder bekend zal zijn dat ook baptisten zich bekommerd hebben om een legitimatie van hun geloofsgemeenschap via de historische lijnen van een traditie. Amerikaanse baptisten historici beijverden zich in de vorige eeuw om duidelijk te maken dat het baptisme geen kerkhistorische nieuwigheid is. Met veel kunst en vliegwerk trokken zij de historische lijnen van de eerste baptisten, in het begin van de 17^e eeuw, naar achteren in de geschiedenis door. Via de (weder)dopers, de hussieten, de waldenzen, de albigenzen en allerlei min of meer ketterse en sektarische groepen, kwamen zij tenslotte terecht bij Johannes de Doper, "de eerste baptist". Wat zat er achter deze wonderlijke en gekunstelde geschiedschrijving? Ongetwijfeld de behoefte van baptisten om door het overleggen van eigen

historische papieren serieus genomen te worden te midden van de historisch gevestigde kerken. Maar ook de diepe overtuiging dat God de waarheid in de geschiedenis niet verdwijnen laat! Omdat Christus de Heer der geschiedenis is, moet er zelfs in tijden van de grootste afval nog ergens een vervolgte minderheidsgroep zijn aan te wijzen die de waarheid van het evangelie zuiver bewaart!

Johan de Liefde, de latere stichter van de *Vereniging tot Heils des Volks* en van de *Vrije Evangelische Gemeenten*, voerde in de jaren 1844/45 een discussie met dr. Joh. Elias Feisser, de latere *eerste Nederlandse baptist* over de vraag wie in Nederland de eerste doop op belijdenis van geloof door onderdompeling moest bedienen. Alleen een gedoopte kon anderen dopen! Duitse baptisten stonden klaar om Feisser en ook De Liefde te dopen! De Liefde voelde daar niets voor. Hij verdacht de Duitse baptisten er van de theorie van een *baptisten doopsuccessie* aan te hangen. Feisser liet zich wel door een Duitse baptist dopen. Ik vermeld deze discussie om er op te wijzen dat ook baptisten in de beslissende momenten van hun geschiedenis gevoel hebben gehad voor historische continuïteit en traditie. Christus werkt óók middels de voortgang der geschiedenis. Het met Christus sterven en begraven worden ontvang je alleen uit handen van iemand die dit zelf daarvoor uit handen van een ander heeft ontvangen.

Doorbreking van de traditie?

Er zit echter een andere kant aan de medaille van de traditie. Traditie is niet per definitie heilig. Christus is de Heer der geschiedenis en bedient zich van de historische continuïteit om in de gemeente tegenwoordig te zijn. Maar tegelijkertijd wordt Christus' heerschappij Hem door de satan betwist. De kerkgeschiedenis is óók geschiedenis van afval en verduistering van het licht van het evangelie. Deze afval en verduistering kunnen zich in een eigen traditie breed maken in de geschiedenis.

Jezus veroordeelt de farizeïsche traditie over de uitleg en toepassing van de wet van Mozes: *‘Gij verwaarloost het gebod Gods en houdt u aan de overlevering der mensen’* (Mar. 7:8). Een traditie is verwerpelijk wanneer zij zoveel menselijke bedenkzels bevat dat het Woord Gods daarin ondergesneeuwd en krachteloos gemaakt is. Dat is de situatie van Marcus 7 waarin Jezus de godsdienstige gebruiken en voorschriften van de farizeeërs bekritiseert. In zo'n geval moet het komen tot een doorbreking van de traditie.

In het eerste artikel over dit onderwerp omschreven wij een traditie als de bedding waardoor Gods zegen door de eeuwen heen tot de gemeente vloeit. Een traditie kan op zichzelf genomen goed zijn, maar in de loop der tijden een uitgedroogde bedding zijn geworden. Als deze bedding dan onder beheer van religieuze monumentenzorg tegen hoge kosten zorgvuldig geconserveerd wordt, heeft die goede traditie een negatieve werking: de vorm leidt de aandacht af van de inhoud.

De heilige Geest pakt dergelijke situaties in de kerkgeschiedenis meestal aan in de vorm van een opwekking. Plotseling is er in het droge land een overvloed van levend water. De droge beddingen komen niet alleen vol te staan, maar kunnen de overvloed niet aan. Gods werkzame aanwezigheid treedt buiten de oever van kerkelijke tradities en breekt door de dijken van gebruiken en opvattingen heen. Een opwekking heeft iets van een overstroming. Overstromingen duren (gelukkig) nooit erg lang. Na verloop van tijd herneemt het water weer zijn loop in de oude beddingen. Het valt bijvoorbeeld op dat in de charismatische opwekking vaak teruggerepen wordt op oude liturgische gebeden, liederen en gebruiken, om vorm te geven aan de nieuw ontvangen geloofservaring! Na een opwekking wordt de traditionele situatie nooit helemaal hersteld. De voortgang van het water belemmerende bochten in de rivier zijn afgesneden. En vaak loopt er naast de hoofdstroom plotseling een extra zijstroompje. Maar in het algemeen gesproken betekent een opwekking eerder een herleving van traditie dan doorbreking en opruiming van traditie.

Waarom ik dit artikel geschreven heb? Om ons te bepalen bij de geestelijke waarde van de traditie. Soms moeten tradities doorbroken en opgeruimd worden, omdat ze blokkerend of misleidend werken. Maar je moet weten wat je doet! Elke traditie waarbij gelovigen echt leven of vroeger geleefd hebben is heilige grond. Je mag er alleen met ontschoeide voeten lopen, omdat God zelf er zijn voeten heeft geplaatst. De traditie is de weg waarlangs God in de voortgang der eeuwen tot zijn kinderen komt.

Olof de Vries